

אבות תקנום

תמצית סוגיות ה"דף היומי"

מתוך "דרך ישרה" מסכת ראש השנה

דפים יז - כג, פרשת נשא

דרך ישרה תמצית הדף

דף יז

*מהלך הדין. *קריעת גז"ד וציבור.

א.

שלשה ספרים נפתחים בר"ה, צדיקים גמורים נכתבים ונחתמין לאלתר לחיים, רשעים גמורים למיתה, ובינונים תלויים ועומדים מר"ה ועד יו"כ וזהו ועם צדיקים אל יכתבו. והמהלך ביום הדין 1. צדיקים נכתבים ונחתמין לאלתר לחיי עולם. 2. בינונים לפי ב"ש יורדים לגהנום ומצפצפין ועולין שנאמר וצרפתים כצרוף את הכסף וה' מוריד שאול ויעל, ולב"ה זהו רק אם יש בהם גם עוון פושעי ישראל בגופן ואם לאו ה' מטה כלפי חסד ופליגי אם ה' כובש או נושא או מעביר ראשון ראשון. 3. פושעי ישראל בגופן וזה קרקפתא דלא מנח תפילין ובאוה"ע בעבירה, יורדים לגהנום ונידונים בה י"ב חדש ואח"כ גופן כלה ונשמתן נשרפת ורוח מפזרת אפרן תחת כפות רגלי הצדיקים. 4. רשעים נחתמין לאלתר לחרפות ודראון עולם, ואלו מינים מסורות אפיקורסין ושפירשו מדרכי צבור ושנתנו חתיתם בארץ חיים כגון פרנס המטיל אימה יתירה על הצבור שלא לשם שמים, ומחטיאי הרבים כגון ירבעם יורדים לגהנום ונידונין בה לדורי דורות וגהנום כלה והם אינם כלים, ופניהם דומות לשולי קדירה והם משפירי שפירי בני מחווא. 5. המעביר על מדותיו מעבירין לו על כל פשעיו שה' נושא עוון למי שעובר על פשע ולשארית נחלתו שמשים עצמו כשיריים, וכמעשה שרב פפא ראה שרב הונא בר"י כמעט נפטר ולבסוף חזר, וכן יש ברית כרותה שאם ישראל עושים כסדר של י"ג מדות אינם חוזרות ריקם.

ב.

גדולה תשובה שמקרעת דינו של אדם אף לאחר גזר דין שנאמר ושב ורפא לו וזהו בצבור, אבל ביחיד אפילו אם הביא כל אילי נביות שבעולם אין מוחלין לו. והשמעות 1. עיני ה' אלוקיך בה פעמים לטובה כגון שהיו ישראל צדיקים גמורין בר"ה ופסקו להם גשמים מועטין ולבסוף חזרו בהם וא"א לקרוע את גזר הדין אלא ה' מורידן בזמנן על ארץ שצריכה וה"ה איפכא, ודחי דגזר הדין אינו נקרע כיון דאפשר בהכי. 2. בקרא יורדי הים באניות איכא סימניות לומר שנענין רק אם צעקו קודם גזר דין, ודחי דהו כחידין. 3. כתיב אשר לא ישא פנים ומאידך כתיב ישא ה' פניו אליך ומתרצינן דלא ישא פנים על עבירות של בין אדם לחבירו או לאחר גזר דין ביחיד. 4. שנים שווין עלו למיטה וחוליינן שוה או עלו לגרדום הטעם שאחד ניצל ואחד לא לר"מ משום שהתפלל תפילה שלימה ולר"א מפני שהיה קודם גזר דין, ומייתי א"ר יצחק יפה צעקה לאדם בין קודם גזר דין ובין

לאחריו. 5. כתיב כבסי מרעה לבך ומאידיך גם אם תכבסי בנתר נכתם עוונך, ומתרצינן להו"א לאחר גזר דין וא"כ אף בצבור לא מהני ודחי דלא נקרע דווקא כשיש עמו שבועה כדאשכחן גבי בית עלי שאינו מתכפר בזבח ומנחה ומתו בגיל י"ח, ואפ"ה מהני לרבא תורה ולאביי תורה וגמ"ח וחי ששים שנה. 6. בה' אלוקינו בכל קראנו אליו זהו בצבור, ודרשו ה' בהמצאו זהו ביחיד ובזמן עשרת ימי תשובה ולאחריהם מת נבל הכרמלי.

סדר יה יט

*שלוחים לגולה. *בטלה מגילת תענית.

א. החדשים שבהם השלוחים יצאו לגולה להודיע מתי נקבע החודש ומ"ט 1. ניסן מפני הפסח. 2. אב מפני התענית, ואינו רשות כמו שאר הצומות כיון שהוכפלו בו צרות שחרב הבית בראשונה ובשניה ונלכדה ביתר ונחרשה העיר ונגזר על אבותינו שלא יכנסו לארץ. 3. אלול מפני ר"ה. 4. תשרי מפני תקנת המועדות, ואף דמזמן עזרא ואילך לא מצינו אלול מעובר אך מוטב יתקלקל ר"ה ולא כל המועדות. ומייתי דמצינו שעיברו את אלול גבי המעשים בעולא ולוי ורבא שצם יומיים ורב נחמן, אך מי שלא שמע מב"ד מקודש אינו יכול להעיד. 5. כסלו מפני חנוכה, דלגבי זה לכו"ע לא בטלה מגילת תענית משום פרסומי ניסא. 6. אדר מפני פורים. 7. בזמן ביהמ"ק אף על אייר מפני פסח קטן. 8. לא יצאו על תמוז וטבת אף שבזמן ביהמ"ק היו לששון ושמחה ורק לאחר החורבן צום כיון דהוו רשות כאשר אין גזירת המלכות, ומייתי דצום הרביעי זהו תשעה בתמוז שבו הובקעה העיר בבית ראשון וצום העשירי לר"ע זהו עשירי בטבת שבו התחיל המצור של נבוכדנצר ונכתב אחרון להסדיר חדשים כתקנם, ולר"ש זהו חמשה בטבת שבו באה השמועה לבבל ולדידיה סדר המאורעות כתיקנם. 9. אם נתעברה השנה לתנא דמשנתנו אין יוצאים ולרבי יוצאין, ופלוגתייהו להו"א אם יוצאים י"ח במצוות פורים שנהגו באדר הראשון, ולמסקנא לכו"ע לא יוצאים ופליגי במח' כמה ימים יש בחודש העיבור לת"ק שלושים יום לרשב"ג כמה שרצו ולריב"ל דווקא חסר ולרבי סימאי אף אדר הסמוך לניסן יכול להיות מלא, והא דמחללין את השבת על ניסן להו"א משום דמצוה לקדש על פי הראיה ולמסקנא משום דזימנין חסר אבל למ"ד לעולם חסר קשיא.

ב.

מייתי פלוגתא האם בטלה מגילת תענית דומיא דימי ששון שבטלו או דדווקא הנך תלויים בביהמ"ק אבל שארא כדקיימי קיימי. והשמועות 1. מעשה שגזרו תענית בחנוכה בלוד ורבי אליעזר רחץ ורבי סיפר ואמרו לאנשים צאו והתענו על מה שהתעניתם ש"מ דלא בטלה, ודחינן להו"א דאיכא מצות הדלקה ולמסקנא משום דמפרסם ניסא. 2. בשלשה בתשרי ביטלו להזכיר שם ה' בשטרות ותחילת התקנה היתה לאחר שניצחו את היוונים שאסרו להזכיר שם שמים, אמרינן שהיה בזמן ביהמ"ק ואף דשלשה בתשרי הוי צום השביעי שבזמן ביהמ"ק נהפך לששון הוצרך לרבותו בכדי לאסור את שלפניו דאף שהוא לאחר ר"ה הו"א ד"ת שא"צ חיזוק. 3. בכ"ח אדר נתבטלה גזירת הרומאים על התורה המילה והשבת והיה בזמן יהודה בן שמוע תלמידו של ר"מ שהיה לאחר החורבן, ומזה שהוסיפו ימים טובים מוכחינן שלא בטלה מגילת תענית. 4. הו"א מחלוקת תנאים דלר"מ נוהג אף לאחר החורבן ולרבי יוסי נהג רק בזמן ביהמ"ק, וכן הלכה דבטלו מלבד חנוכה ופורים דלא בטלו.

סדר ב- בא

*עיבור וקידוש החודש והעדים. הדרן!

א. דיני עיבור וקידוש החודש 1. עיברו את אלול מפני מתיא או ירקיא של בבל, ואיכא בינייהו להו"א יוה"ב שחל לאחר השבת דאפשר בירקי לאורתא, ולמסקנא יו"ט הסמוך לשבת משום דמתיא אפשר בעממי ולדידיה ירקיא אפשר ליתנם בחמימי, ואינו נצרך לבני א"י דלא חביל להו עלמא כמו בבל. 2. אף שמעברין את השנה לצורך אין מעברין את החודש לצורך שנאמר החודש הזה לכם כזה ראה וקדש, ומוקמינן דאין לקדשו לצורך או דאתי כאחרים דקסבר שכל החדשים אחד מלא ואחד חסר, ומאיימין על העדים לל"ק לעבר את החודש ולא לקדשו ולל"ב לקדשו ולא לעברו משום שאז מיחזי כשיקרא. 3. צריך שיהא יום ולילה מן החדש ומחשבין את תולדתו אם נולד קודם חצות בידוע שנראה סמוך לשקיעת החמה ונפ"מ לאכחושי סהדי, ובגלל ששמואל ירחינאה לא ידע לברייתא זו לא יכל לתקוני כולה גולה. וילפינן לרבי יוחנן מערב עם ערב ולר"ל מעד יום האחד ועשרים בערב ואיכא בינייהו לאביי משמעות דורשין ולרבא חצות לילה. 4. הירח מתכסה כ"ד שעות לבני בבל שית מעתיקא ו"ח מחדתא ולבני א"י שית מחדתא ו"ח מעתיקא ונפ"מ לאכחושי סהדי. 5. כל ספיקא דיומא בחו"ל שדינן לקמיה דהיינו שעושים יו"ט שני בט"ז, והטעם שלא צריך לחשוש גם ליום י"ד משום דיש קול לשני חדשים חסרים. 6. הזמן שירדי הים צריכים לבער את החמץ כאשר רואים שהירח מאיר עד לזריחה, ולדידהו הוי בי"ד ניסן כיון שרואים את כל האופק.

ב. דיני העדים לקידוש החודש 1. מחללים את השבת בכדי להגיע להעיד ואפילו עד אחד והולך על חמור ואפילו במיטה ולוקח מזונות עד מהלך לילה ויום שנאמר אשר תקראו אותם במועדס, ובזמן ביהמ"ק חיללו עבור כל החדשים מפני תקנת הקרבן ואחרי החורבן רק על ניסן ותשרי משום תיקון המועדות בסוריא דיוצאין רק לאחר שישמעו מפי ב"ד מקודש ועל ההודעה אין מחללין שבת. 2. אם לא נראה בעליל לכו"ע מחללין ופליגי בנראה בעליל, ומייתי קרא כסף צרוף בעליל דזהו לישראל דמגלי, ומזוקק שבעתיים לומר שנבראו בעולם חמישים שערי בינה וכולם ניתנו למשה מלבד אחד שנאמר ותחסרהו מעט מאלקים וכן פליגי אם שלמה היה כמשה. 3. ר"ש מכשיר קרובים לעדות החודש שנאמר החודש הזה לכם ומשמע שתהא כשירה בכס, וחכמים פוסלים דקסברי עדות זו מסורה לכם, וכן מייתי פלוגתא אם עבד משוחרר כשר. 4. המשחק בקוביא, מלוי בריבית, מפריחי יונים, סוחרי שביעית ועבדים פסולים לעדות החודש, אבל כשרים לעדות אשה שמת בעלה. 5. בראשונה קבלו עדות החודש מכל אדם ומשקלקלו הבייתוסים ושכרו עדי שקר וכמעשה ששכרו שני עדים אחד משלנו ואחד משלהם התקינו שלא יקבלו אלא מן המכירין, ולכן הבא להעיד הולך עם עדים שיעידו שהוא כשר, אבל עד אחד המעיד שב"ד קדשו את החודש נאמן משום דבכל מילתא דעבידא לאגלווי לא משקרי אינשי.

הלכן עלך פרק קמא!

פרק שני – אם אינן מכירין

סוף דף בב- בג

*המשואות. *העדות וקידוש החודש.
א. ההודעה לגולה על קידוש החודש נעשתה ע"י שלוחין ובראשונה ע"י משואות דהיינו דליקה, והדינים 1. השיאו רק על חודש חסר ועשו בליל עיבורו, ולא עבדינן מלא גזירה משום ר"ח חסר שחל להיות בשבת שאז ישיאו במוצ"ש ויחשבו שהחודש היה מלא, וא"א להשיא בכל ליל ר"ח מלבד כשחל חודש חסר בע"ש דיטעו שהיה מלא ולא השיאו משום שנאנסו, ולא עבדינן על חודש

מלא בלבד משום ביטול מלאכה לעם שני ימים. 2. סדר ההבערה: כלונסאות של ארז ארוכים קנים ועצי שמן ונעורת פשתן וכורכו במשיחה ועולה לראש ההר ומצית את האש ומוליך ומביא מעלה ומוריד עד שרואה את חבירו בראש ההר השני והשלישי. 3. לרבי יהודה איכא ארבעה מיני ארזים ארז קתרום עץ שמן וברוש, ולרב עשרה מיני ארזים שנאמר אתן במדבר ארז שיטה והדס ועץ שמן אשים בערבה ברוש תדהר ותאשור יחדיו, ועוד שלשה והם אלונים ואלמונים או ארונים ואלמוגים הגדלים בקרקעית הים ושוויים כפלים מכסף, וכן דרשין מהאי קרא שכל שיטה שנטלו מירושלים עתיד ה' להחזירן לה ואוי לגויים שאין להם תקנה שנאמר תחת הנחושת אביא זהב. 4. המקומות שהיו משיאין: מהר המשחה, סרטבא, גרופינא, חוורן, בית בלתין וזו בירם וביניהם שמונה פרסאות אלא דהאידינא נסתמו הדרכים, ומשם לא זז שכל אחד נטל אבוקה והעלה לראש גג עד שרואה את כל הגולה כמדורת אש וזו פומבדיתא, וכן עשו בשאר הצדדים כגון חרים וגדר.









ב. קבלת העדות וקידוש החודש 1. העדים התכנסו בחצר גדולה שבירושלים ושמה בית יעזק ובעי האם זהו לישנא מעליא או צערא, ושם ב"ד בדקו אותם ועשו להם סעודות גדולות כדי שיהיו רגילין לבא ואף שבאו מחוץ לתחום הותר להם ללכת אלפים אמה לכל רוח. 2. בדיקת העדים נעשתה לזוג שבא ראשון ומתחילין מן הגדול ושאלוהו כיצד ראה את הלבנה האם לפני החמה או לאחריה, פגימתה לצפונה או לדרומה, כמה היה גבוה ולאן נטה וכמה רחבו, ואח"כ בדקו את השני ואם היו דבריהם מכוונים עדותן קיימת, ואת שאר הזוגות שאלו ראשי דברים כדי שלא יצאו בפחי נפש. 3. עדים שסתרו את עצמן, אם בקירוב כגון גובה שתי מרדעות ושלוש עדותן קיימת, ואם ביותר כגון שלש וחמש עדותן בטילה אך מצטרפין לעדות אחרת. 4. א"א להעיד על ראיית הלבנה או חציה במים בעששית או בעבים, וכן אם ראו באקראי וכאשר התבוננו לא ראו פסול דשמא ראו ענן לבן. 5. ראש ב"ד אומר מקודש וכל העם עונין אחריו מקודש מקודש, ומקדשין לת"ק בין בחודש חסר בין במלא, לר"א בר"צ רק בחסר, לפלימו רק במלא ולר"א בר"ש אין מקדשים חדשים כלל אלא רק שנים.

שאלות לחזרה ושינון

(4)	דף יז
דף כ – כא	א. שלשה ספרים נפתחים ומהלך יום הדין
א. דיני עיבור וקידוש החודש (5)	(5)
ב. דיני העדים לקידוש החודש (5) הדרן!	ב. קביעת גזר דין ביחיד ובצבור והשמועות
פרק שני – אם אינם מכירין	(6)
דף כב – כג	דף יח – יט
א. ההודעה לגולה ע"י המשואות (4)	א. החדשים שבהם השלוחים יצאו לגולה
ב. קבלת העדים וקידוש החודש (5)	ומ"ט (9)
	ב. המח' אם בטלה מגילת תענית והשמועות

הושלמה סדרת "דרך ישרה" על כל הש"ס! יצאו לאור בס"ד מסכתות:

מכות שבועות 
עבודה זרה הוריות 
 מחודדין בפ"ד
זבחים 
מנחות 
חולין 
בכורות 
 עם הקדמות ומושגים
ערכין-תמורה 
כריתות-מעילה 
נדה 

יבמות 
כתובות 
נדרים 
נזיר סוטה 
גיטין 
קידושין 
 -עם תורתך שעשועי,
 סימני הדף, ותוספתא
בבא קמא 
בבא מציעא 
בבא בתרא א-ב 
סנהדרין א-ב 
 עם "יש סדר
 לגמרא" ותמצית כל המסכתא.

ברכות 
 עם מחודדין בפ"ד.
שבת 
 מהדורה חדשה.
עירובין 
פסחים 
שקלים ר"ה 
יומא 
סוכה 
ביצה תענית 
מגילה-פורים 
 עם מדרש,
 תוספתא, ותמצית מחיר יין לרמ"א
מו"ק חגיגה 

ניתן להשיג: בטל' 054-8479220, ת.ד. 5053 בני ברק, yesodot100@gmail.com מחיר: 5 ₪.

חיבורים נוספים מבית "דרך ישרה":

נשיח בחוקין 1270 מצוות לפי כל השיטות של מוני תרי"ג המצוות.
בחקותין אשתעשע - על תרי"ג מצוות, לשיטת בה"ג ואוהרות ר"ש אבן גבירול.
עתים לתורה - לוחות ללימוד יומי לכל יהודי, עם הרב מרדכי גנוט שליט"א.

שירת ישראל - סוגיות מסכת ב"ק.
קיצור חרדים מנוקד ומסודר.
קיצור אלשין רות
קיצור אלשין אסתר
קיצור אלשין איכה
 בקרוב בס"ד על שה"ש וקהלת.

באהבת תשגה תמיד - שיחות באהבת תורה ודרכי זכירתה מהגאון רבי בונים שרייבר שליט"א.
איזוהי דרך ישרה - כיצד ללמוד לשנן ולזכור, עם הכנה למסכת מכות.
הקדמות ומושגים - סדר קדשים, ובקרוב בס"ד על סדרי זרעים וטהרות.

|| ניתן להצטרף לקהל הקוראים,

ולקבל את העלון במייל

לפרטים תגובות והערות:

yesodot100@gmail.com

~86~

המערכת

